

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
גר מצוה

קט א מ"י פ"ג מה' שגות הלכה י: קי ב מ"י פ"ח מהלכות לולב הלכה י סמג עשין מד טו"ע א"ח ס' מרנה ספק ג: קיא ג ד מ"י שם טו"ע שם ספק ד: קיב ה מ"י פ"ה מה' חפלה הלכה ה סמג עשין יט טו"ע א"ח ס' טו ספק ה: קיג ו מ"י פ"ד מה' חפלה הלכה ח סמג עשין כב טו"ע א"ח ס' טו ספק ו: קיד ז מ"י שם ה' טו סמג שם טו"ע א"ח ס' מד: קיז ח מ"י פ"ה מה' חפלה הלכה ה סמג שם טו"ע א"ח ס' טו ספק ו: קיח ט מ"י פ"ה מה' חפלה הלכה ה סמג שם טו"ע א"ח ס' טו ועשין מד טו"ע שם וס' מרנה ספק א ב"ג"ה:

רבינו הננאל

מתני' ב"ט הראשון כ"י. זו ששינוי שאין אדם יוצא ב"ט הראשון בלולב של חבירו אמר' מגיל דת"י ולקחתם לכם משלכם להוציא את הגזול והשאר א"כ נטנו לו במתנה כאשר נתן ר"א לר' יהושע בן דאסיק כי הא דאמר רבא הילך אתרוג זה במתנה על מנת שתחזיריה לי החזירו יצא לא החזירו לא יצא: ירושלמי רב יעקב בר חנמן הוה הדיב אתרוגא לבירה הוה אמר ליה לכשתוכיח בו ובכפתור תחזירוהו לי וכן הלכה. אמר מר בר אמינאן אבא הוה מצלי ולולבו בידו ומתבטן עלה מהא לא יאחוז אדם תפלין בידו וס"ת בזהו ותתפלל בו ואמר שמואל סבין וקערה כבר ותיקן כיוצא בהן כלומר אסור לו להתפלל ואילו בידו ושניק הללו לאו מצוה אבל לולב כיון דמפנה הוה לא טריד ביה ושרי. תניא א"ר אלעזר בר' צדוק כך היה מנהג בני ירושלים נכנס לבית הכנסת ולולבו בידו קורא שמע ומתפלל ולולבו בידו קורא בתורה או נושא את כפיו מניחו על הקרקע: פוסקא ר' יוסי אומר ר"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת שבת והוציא הלולב ברה"ר פטור מפני

תורה אור השלם (א) וְלָקַחְתֶּם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הַבֵּיאָבָב אֶת קַרְנֵי אֱלֹהֵיכֶם חֲסֶה עֲלֵיכֶם לְדַרְחֵיכֶם כָּבֵד מִשְׁבְּחֵיכֶם: (ויקרא כג, יז)

(ב) וְלָקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פָּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עֵבֶת וְעָרְבִי יַחְדָּה וְשִׂמַּחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: (ויקרא כג, טז)

ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא'. מדלל כתיב ולקחתם לשון יחיד^(א) וגבי סוכה לא כריך קרא דהא כתיב כל האזרח: **אלא** א"כ נתן לו במתנה. ובאחרונה השומפין נמי לא נפיק כדמוכח בשלישי יש נוחלין (כ"ג דף קל: ושם) גבי אחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית ולא חשיב שלו כיון דאין מיוחד שלו אלא כשאלו היו ואינו יוצא בו ומנה שנהגו הקהל לקנות אתרוג בשתופות מלמדן אותן שיהו כולם נותן כל אחד ואחד חלקו לחבירו על מנת להחזיר ויש לסמוך דכיון דקנאוהו על מנת ללכת בו ואע"ג שלא פירשו סתמא דמלתא כאלו פרשו דמי כיון דבענין אחר אין יכולין ללכת בו:

הילך

אתרוג זה במתנה על מנת שתחזירוהו לי. בשם מקום אין מדקדק הש"ס בלשון להקדים תנאי למעשה ותנאי כפול והן קודם ללאו אע"ג דכתיב מיירי אלא שמקנה לשון לפי שלא על חידוש זה לא להשמיענו ולא דמי לתנאי ומעשה דכר אחד דהיינו כששניהם סותרים זה את זה כי הלא דעל מנת שתחזירי לי את הנזיר צריך מי שאלו (נייען דף עה. ושם) וא"כ כיון דאמר ע"מ שתחזירוהו לי א"כ אם הקדישו אינו מוקדש כדמוכח בסוף יש נוחלין (כ"ג דף קל:). גבי שור זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירוהו לי דכיון דקאמר לי מידי דחוי לי קאמר וא"כ הילך יצא והא אן חנן צנדרים פרק השומפין (דף מה.) גבי מתנה דבית חורון דכל מתנה שאינה שאם הקדישה לא תהא מוקדשת^(א) לא שמייה מתנה ו"ל דה"ג אי צידו להקדיש להיות קדוש כל זמן שהוא צידו עד שיחזיר ועוד דהתם נמי לא צהקדש חלוי טעם המתנה כדמוכח צנדרים ירושלמי^(ב) דאמר עלה רבי ירמיה^(א) רבי יהודה צעי מעתה מתנה אין אדם נותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יקדשה לשמים ומשני מתני' כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה צערמה שאם הקדישה אינה מוקדשת אינה מתנה כלומר שלא נמנה לו שהיתה המקצל שום הנאה שצוולס אלא שיהא מותר לאצו של נותן זה ודאי הערמה צעלמא ולא שמייה מתנה שהרי לא זכה זה לענין עצמו לשום דבר וא"כ מה הקנה לו אצל הכא דמוכח ליה שיהנה בו שמייה מתנה ולא הזכיר שם הקדש אלא משום שעל הקדש היה מעשה ולשון כל מתנה שאינה וכו' מוכיח כן דמשמע שאינה מתנה לשום דבר גם סעודה היתה מוכחת עליו שלא היה דעתו ליתן כלל לענין שום דבר רק שיצא אצו ויאכל כמו שמפרש שם צנמרא או משום דחמור אסור צמודר הנאה אצל צעלמא מתנה היא אע"פ שאין יכול להקדישה כדמתן פרק צמרא דנדרים (דף סה.) שנותן לצמו מה שנתת ומומח לפיה וצ"ק דקדושין (דף כג.) ושם שנותן לעבד ע"מ שלא לו למכרו^(ב) **ואם** יצא יצא.

ומה שלא החזירו רבי יהושע לרנן גמליאל אלא נתנו לרבי אלעזר כן עזריה ורבי אלעזר כן עזריה לרבי עקיבא דעתו של רנן גמליאל היה שיצאו כולם ואח"כ יחזירוהו: דלא תימא דווקא תפלין וס"ת דליכא ציון כתיב הקודש צנפילתו טריד זהו טפי ואין דעתו מתישבת בתפלתו:

עד עצם עד (ה) עצמו של יום. כל היום קרוי ע"ס היום: וקסבר עד ועד בבב"ב. ולא דריש עד ולא עד בכלל להחזירו צהאיר מורח כי ליכא עומר והכי מתוקמא קראי אין עומר עד ע"ס ועד בכלל יש עומר עד הבית: והא מ"פ"ג פ"י. רבי יהודה עליה שמינו שמתה רבי יהודה צדורו על תקנת רבי' למה מלה הדבר צעמנו דמשמע לעשות סייג צא והלא מן התורה הוא אסור: דרש. המקרא עד ועד בכלל: והתקין. לפי שהיו רגילים ללכת חמש מחלות ולהלן כשהיה הבית קיים עד עכשיו הוצרך לתקן: **מתני'** י"ט הראשון ב"י. דאמרין לקמן (דף מג.) דדוחה מלות לולב שבת צ"ט הראשון לצדו: מ"י"בין את ל"ב"יהן. מערב שבת: שהוציאו ברשות. צרשות מלוה שהיה טרוד במלוה ומחשז ועסקו וממנה לעשותה וממון כך טעה ושכח שהוא שבת וקסבר רבי יוסי טעה דכר מלוה ושגג דכר כרת פטור מקרב: **גמ'** מנא הני מ"י"ב. דאין אדם יוצא בלולב של חבירו: **ל"ב** מש"ב. משמע: **ל"ב** ל"י ל"ימור החזירו. מה אנו למידן ממורה זו דאנטיק תנא למיתנייה צמתני': הא קמ"ל. דר"ג ע"מ שיחזירוהו לו נתנו להם ואפ"ה הוצא מתנה עד שלא צו: החזירו לו יצא. דמתנה על מנת להחזיר מתנה היא והרי החזירו לו אצל אם לא החזירו אגלאי מלתא ליה למימר שלקחו צאלף וזו להודיע: כמה מלות מצות צעלף: הוה מצ"י ביה. כשהיה מתפלל היה לולב צדו מרוב ציעתו עליו היה מתפלל בו: **לא** יאחז אדם בו ויתפ"פ. מפני שטרוד הוא צמתצתו שלא יפלו מידו ויחזבו ואין דעתו מיושבת עליו צתפלתו: **לא** יישן בהם **לא** שינת קבע ו**לא** שינת עראי. שמה יפלו מידו והכי אוקימנא ליה צהשן (לעל דף כו.) דהא דקמני לא קבע ולא עראי דננקיט ליה צידה: סבין. ממייירא שמה יפול ויתקע לו צרגלו: וקערה. מליאה: ומעות. שלא יתפורז: וכבר. שאם יפול יהא מלאס: **לא**ו מצוה ניהו. לאחוזן והיון עליו למשא לפיכך טרוד צמשאס וכבר עליו משאס ושמיירא: **הבא**. נטילתה ולקחתה מלוה היא וממון שצציה מלוה עליו אין משאס ושמיירה כד עליו ולא טריד: קורא בתורה. נרץ להניח הלולב לפי שגולל ס"ת ופוחמו: **נכנס** לבית המדרש. טריד צשמעתא ויפול מידיו: **לא**

ומה שלא החזירו רבי יהושע לרנן גמליאל אלא נתנו לרבי אלעזר כן עזריה ורבי אלעזר כן עזריה לרבי עקיבא דעתו של רנן גמליאל היה שיצאו כולם ואח"כ יחזירוהו: דלא תימא דווקא תפלין וס"ת דליכא ציון כתיב הקודש צנפילתו טריד זהו טפי ואין דעתו מתישבת בתפלתו:

(א) [בכרות דף כו: וס"ג]. (ב) ר"ה ל מנחות סה. (ג) [לקמן מג. מד.]. (ד) פסחים דף עב: (ה) [לקמן מג. ו] (ו) [לעיל כ: וס"ג]. (ז) [מוספי פ"ג]. (ח) [כ"ג קל: קדושין ו:]. (ט) צרשות כג: (י) [שם: לעיל כו.]. (כ) [מוספי פרק כ]. (ל) עיין חוסי' לעיל לט. סוד"ה עובר, (מ) עיין מנחות סה: (נ) סוף פ"ה, (ס) [נוע"ח חוס' קדושין ו: ד"ה לא ודף מט: ד"ה דברים ומוס' כ"ג קל: ד"ה לא ומוס' גיטין עה. ד"ה לאפוקי וד"ה אלא אמר ומוס' שם עה: ד"ה למלא].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד ע"ס עד עיצומו של יום:

גמ' כמה מצות

חביבות. עיין צ"ק דף ט ע"ג חוס' ד"ה אלימא:

ליקוטי רש"י

אמר רבי יהודה, גמליאל ולא גמליאל אמר לו ר' יהודה שחזר לא ראהו ממוין וכו' [ר"ה שם]. למלא דמתני' וזי רנן יתקן הסקין [מנחות סה.]. והלא מן התורה אסור. שאלמר עד ע"ס ונתן שאלן צמ המעש קיים משמע קרא [מנחות סה.]. מדרבנן קאמר. כלומר הוא צא לגזול עליו משום הוה טעם לעיל דשמה ינא [ר"ה שם]. החזירו יצא. אגלאי מילתא למפרע דהוה מתנה מעיקרא שהרי קיים עתה תנאי צמתנה היתה חליה צמא ונתקיים [רש"י ב"ב קל:]. הרי א"ל כיוצא בהן. לענין חפלה שדואג עליהן שלא חפול הסקין ויתקינו והקערה משקן והמעוה יאצו והכבר יעקף [בכרות כג:].

הגהות וצינונים

[א] [צ"ל דתנן] (גליון): [ב] תיבת "לוי" נחלק, וכן מחקו רש"י ב"ה (יעב"ץ, חשק שלמה, ע"ש) וכן ליתא בדפוס: [ג] בכת"י הגירסא בורעו וכו' בבכרות: [ד] שאם הקדישה (מוקדשת) [מקדשת] כ"ה גי' מהר"ם (גליון) ע"ש: ובהגהות והעיוות: [ה] צ"ל דאמר עלה רבי ירמיה צעי מעתה אין אדם וכו' (דפוס רש"י):

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

[illegible]

שהחיינו. ותמוה, דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ועכ"ז אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו כיום שני — ומהו הנ"מ בין ספירה ללולב.

ונראה דספירת העומר לדעת הבעה"מ היא ממצות זכר למקדש לזכור את חורבן המקדש לשם אבילות — כסוגיא דכ"ב; בכל מצוה כזו אין אומרים שהחיינו, וגם משנים את עצם המצוה של ספירה לחד מ"ד שמונים ימים בלי שבועות. מאידך לולב כל ז' מהוה מצות זכר למקדש בבנינו, ויש בנטילתו שמחה ולא אבילות. ראייה לכך, הרמ"א (סי' תר"ס ס"ב) כותב שאין לאכל להקיף את הבימה בביה"כ משום דבהקפות לולב יש שמחה ואבל אסור בשמחה. ולפיכך מברכים שהחיינו בנטילתו. מצות זכר למקדש זו היא על שם העתיד — על בניית בית המקדש לעתיד לבא, ועל כן אם לא בירך שהחיינו ביום ראשון מברך אותה ביום ב'.

שם. בגמ' — האיר מזרח התיר. כהא דהאיר המזרח מתיר את האיסור דחדש י"ע האם עצם היום הוא המתיר או"ד היום בפ"ע אינו המתיר אלא הזמן של הקרבן מתיר שהחדש מותר בהגעת זמנו ויומו של הקרבן. ונ"מ כאנשי חו"ל, דאם עצם היום מתיר הולכים בתר הזמן דהאיר המזרח במקומם. אולם אם עצם היום אינו המתיר דחדש אלא הזמן של הבאת הקרבן הולכים בכל העולם בתר הזמן דהאיר המזרח בירושלים שהוא המקום והזמן של הבאת העומר.

ועיין בירושלמי חלה (פרק א' הל"א) דריו"ח סבר שבזמן הבית היום מתיר בלי הקרבן אבל צריך שיעבור זמן שמספיק להבאת הקרבן ואז היום מתיר. הרי שיטת ריו"ח בירושלמי שבזמן הבית האיר היום אינו מתיר בפ"ע אלא הזמן של הקרבן מתיר. אולם צ"ע מה הדין בזה"ז אליבא דהגמ' שלפנינו. וכן צ"ע למ"ד דסוף היום מתיר אם הולכים בתר כל מקום ומקום או"ד דוקא בתר סוף היום דירושלים שהוא היום והמקום של הקרבן. והנה בבאיור הזמן של האיר המזרח נחלקו הראשונים. רש"י במס' מנחות (סח.) פ' דהכוונה היא לנץ החמה ולא לעלות השחר, וראייה לשיטתו מהמשנה במגילה (כ.). דכל מקום דבעי יום הזמן מתחיל לכתחילה מהנץ החמה. אולם שאר ראשונים מפרשים דהאיר המזרח הוא עלות

— ולכן היא זקוקה לברכת שהחיינו. (עיין להלן ביאור שני מפי מרן שליט"א.)

אך מה שכתבו התוס' במגילה (שם) שיש בזה"ז תקנת שופר מטעם זכר למקדש צ"ע — דהא שופר בזה"ז הוא מדאורייתא. ומשמע שהתוס' סוברים שנוסף למצות השופר מדאורייתא שנוהגת בזה"ז יש דין שופר שהוא זכר למצות השופר שהיתה במקדש, וצ"ע בזה.

שם. בגמ' — מנ"ל דעבדינן זכר למקדש. כשמביאה הגמ' במס' ב"ב (ס:) את מנהגי האבילות בזה"ז שהם זכר למקדש כגון כשסדר אדם את ביתו בסיד משייר בו אמה על אמה כנגד הפתח בלתי מסויד זכר למקדש, וכן מנהג שימת האפר בראשי החתנים זכר למקדש, היא מבארת הטעם ע"י הפסוק "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". ולכאורה קשה, למה לא הביאה הגמ' דידן אותו הפסוק ואותן ההלכות דאבלות זכר למקדש.

ונראה שבזכר למקדש יש שני דינים:

(א) הלכות אבילות זכר למקדש, זוהי הגמ' בב"ב, היסוד של דינים אלו נלמד מהפסוק "אם אשכחך ירושלים" והוא לזכור ירושלים כפי שהיתה ולהתאבל על חורבנה.

(ב) דין לזכור את המצוות הקשורות למקדש — היינו להעלות על לבנו את המקדש כשיהיה בבנינו, ב"ב, וזוהי הסוגיא שלפנינו. יסוד דינים אלו מהפסוק "ציון היא דורש אין לה", אין בכך חלות אבילות על העבר, אלא קיום על שם העתיד לבא כשהמקדש יבנה.

ויתכן שזכר כפול זה מרומז בקרא במגילת איכה "זכרה ירושלים ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו לה מימי קדם". "ימי עניה ומרודיה" — היינו החורבן והאבילות עליו. "כל מחמדיה" — היינו המצוות שנתקיימו במקדש מאז ואנו מקיימים אותן עתה ע"ש המקדש כשיהיה בבנינו.

והנה הבעה"מ כתב (סוף פ' ע"פ) שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ז מכיון שאינה אלא זכר למקדש, ומוסיף דיש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים

יבחר יהוה אלהיכם מכל שבטיכם לשום את-שמו שם לשכנו תדרשו
 וּבִבְּאֵת שְׁמָהּ: וְהִבַּאתֶם שְׁמָהּ עֲלֵיתֶם וּבְחִיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂי תִיכֶם וְאֵת תְּרוֹמַת
 יָדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבָתֵיכֶם וּבְכֹרֶת בְּקָרְכֶם וְצֹאנְכֶם: וְאָכַלְתֶּם-שָׁם לִפְנֵי
 עֲלֹתְכֶם וְנִכְסֹת קֹדֶשִׁיכֶם, וְיָת אֶפְרָשֹׁת יִדְכֶם, וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבָתְכֶם, וּבְכֹרֵי תוֹרֵיכֶם וְעֹבְדֶיכֶם: וְיָת וְיָתִילֶנָּה תִּפְנֶן, קָדֶם

רס"ג (ה) לשום את שמו שם, להשרות הורו בו.

רמב"ן אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן אחת מן המזבח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישאל נותצין המזבחות, אלא שלא יעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיהם למקדש אבותיהם ליחרכי, לשון רש"י. ודברי רבי ישמעאל סמך של אגדה הם, אבל הכתוב כדעת רבותינו אזהרה למוחק את השם, ומפורש במסכת מכות⁹, והא איכא מוחק את השם דלקי ואזהרתיה מהכא, לא תעשון כן לה' אלהיכם. ולשון ספרי¹⁰, מנין לנותן אבן אחת וכו', רבי ישמעאל אומר מנין למוחק אות אחת מן השם שעובר בלא תעשה שנאמר "ואבדתם את שמם לא תעשון כן", רבן גמליאל ברבי אומר וכי תעלה על דעתך וכו'. ודברי רבי ישמעאל אינם במחלוקת¹¹, אבל הם ביאור כי מוחק את השם כנותן אבן מן המזבח, ואם כן יהיה פירוש הכתוב ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, ולא תעשון כן לה' אלהיכם לנתון את מזבחו ולאבד את שמו, אבל תנו כבוד לשמו ולמזבחו, ואל המקום אשר יבחר בו לשום שם מזבח, לשמו תדרשו ותביאו עולותיהם לפניו.

(ה) וטעם לשכנו תדרשו, שתלכו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית ה' ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב (ישעיה ב ג), כלשון ציון ישאלו דרך הנה פניהם (ירמיה נ ה). ובספרי¹², תדרשו, דרוש על פי הנביא, יכול תמתין עד שיאמר לך נביא תלמוד לומר: לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצא ואח"כ יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא בדוד וכו'¹³. ועל דרך האמת לשכנו תדרשו, לכבודו תדרשו, ובאת שמה, לראות את פני האדון ה' אלהי ישראל¹⁴, וממנו אמרו חכמים שכינה¹⁵.

(ו) מעשרתיהם, "מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפני מן המחיצה. ואת תרומת ידכם, אלו הביכורים שנאמר בהם ולקח הכהן הטנא מידך (להלן כו ד)", לשון רש"י מדברי רבותינו. ועל דרך הפשט יזכיר הכתוב העולות והזבחים שחייב לאוכלן שם במחיצה לפני ה', והזכיר גם כן שיביא שם המעשר והתרומה שיתן אותם לכהנים וללויים משרתי המקדש וישמחו גם הם עמכם ועם בתיכם, כענין שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די (מלאכי ג י). וכן יסדו בבית שני בתרומה

9 כב א. 10 סא. 11 ראה מש"כ בזה הרא"ם והגור אריה ודברי דוד. 12 סב. 13 זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' עד אמצא מקום לה' (תהלים קלב ב-ה — ספרי). ולא המתין עד שבא אליו נביא, ולמד ממה שכתוב לשכנו תדרשו, שהורשה היא מה שחוקר בעצמו למצוא את הדבר, וזהו שאמר דרוש ומצא, למד להם שלא יגלה ה' סודו על ידי נביאי להודיעם מקום הנבחר רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו, ואז יעלה עליהם רוח ממרומים אחרי ההכנה הראויה (מלבי"ם). 14 שמות לד כג. 15 ראה רמב"ן שמות כג טו.

רש"י

(ה) לשכנו תדרשו, זה משכן שילה²⁶.

(ו) וזבחיכם, שלמים של חובה²⁷. מעשרתיהם, מעשר²⁸ בהמה ומעשר שני לאכול לפני מן החומה. תרומת ידכם, אלו²⁸ הביכורים שנאמר בהם: ולקח הכהן הטנא מידך (להלן כו ד). ובכרת בקרכם, לתתם לכהן ויקריבם שם.

26 [כ"ה ע"פ המבואר בספרי סח, וראה להלן פס' י-יא]. 27 ראה ספרי סג. 28 ספרי שם.

רק אל המקום שישום שמו. לשום את שמו, כמו אזכיר את שמי (שמות כ כ). לשכנו תדרשו, והוא הארץ²². והטעם, מקום משכן כבודו.

(ז-ח) ואכלתם שם, הכהנים והלויים²³. ואתם לא תעשון ככל

22 הארץ שבה שוכן כבודו במשכן. מעין כך: ולך לך אל ארץ המוריה (בראשית כב ב). 23 בדרך קצרה, מה שיפרש בהמשך. פסוק יז: מעשר דגנך — עם הלויים ידבר. גם עם ישראל כמעשר שני על דעת רבים. ובכורות בקר וצאנך — עם הכהנים ידבר, יד כג: ובכורות בקרך — יאכלם מי שהוא ראוי לאכלם.

וגדעו נוטל מה שגדעו¹⁵, היינו תגדעון, אבל פסיליהם שנפסל חוקוני כולו בתלוש ישרף. דבר אחר: ליתן כאן וכאן גדיעה ושריפה, שאם ישרפנו בלא גדיעה שמא לא ישרפנו כולו, ואם יגדענו בלא שריפה הרי יעמידנו. ואשריהם תשרפון באש, ע"י¹⁶ שארץ כנען היתה מוחזקת להם לישראל מאת הקדוש ברוך הוא, ובשעה שאמרו בעגל: אלה אלהיך ישראל (שמות לב ד), או לאלוהות הרבה, ונעשו כל העבודות כוכבים שבארץ כנען משל ישראל, ועבודות כוכבים של ישראל אין לה ביטול עולמית. ואבדתם את שמם, כמו שמצינו: מוסכות שם (במדבר לב לח).

(ד) לא תעשון כן, לזבח¹⁷ להקדוש ברוך הוא בכל מקום.

(ה) כי אם אל המקום אשר יבחר, לא פ"י המקום, לפי שהשכינה שרתה בכמה מקומות, כמו: לגלגל, שילה, נוב וגבעון, ובית עולמים, וחייב אדם לשנות לתלמידו דרך קצרה¹⁸.

(ז) ואכלתם שם, כהנים ולויים¹⁹. אתם ובתיכם, לא נאמר "והלוי", לפי שפרשה זו נאמרה לענין קודם שנתחלקה הארץ,

15 ע"י ע"ז מח א. וראה בכור שור. 16 שם נג ב. 17 [רש"י ובכור שור]. 18 פסחים ג א. 19 ראב"ע.

עבודה זרה, ושלא תעשו כמותם לאל יתעלה להקריב לפניו ספורנו בכל מקום, ושיהיה לכם מקום מיוחד להקריב לפניו, אותו המקום אשר יבחר ה' אלהיכם מכל שבטיכם... לשכנו, להיות שם משכן שמו, והוא שילה⁴, או בית עולמים. תדרשו, אל אותו המקום הנבחר תדרשו להשתחוות ולהקריב, כענין "אליו גויים ידרשו" (ישע"י יא י). ובאת שמה, לא שיבא משכן שמו אליכם בכל מקום, כמנהג עובדי עבודה זרה לאלהיהם.

4 רש"י, ע"פ ספרי.

כביכול המקדש העליון, ועי"כ היה להם כח לנבוכדנצר וטיטוס להחריב המקדש של מטה המכוון נגד המקדש של מעלה כמו שארז"ל (איכה רבתי) קמחא טחינא טחינת. הרי כי עונותינו החריבו נזה מעלה עולמות עליונים הקדושים. והמה החריבו רק נזה מטה".

שהחריב נבוכדנצר וטיטוס, כי הלא נבוכדנצר וטיטוס לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה כי לא להם חלק ושורש בעולמות העליונים שיהו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם. רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה. את מקדש ה' טמאו

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה (שם ה).

לדרך, וא"כ מפני מה לביהמ"ק לא היו הדרכים מכוונות עד שצריכים היו לשאול אנא דרך בית ה'.

אכן ענינו של דבר הוא, שעצם החיפוש והחטוט הדרישה והשאלה "אנא דרך בית ה'" הוא מעיקרה של מצות העליה "לשכנו תדרשו". דמעיקר ענינה של מצות עליה לרגל, הוא עצם החתירה והדרישה החיפוש החיטוט והטיפוס (באידיש: "דער זיך דראפֿען") הצמאון והכמיהה ההשתוקקות והשאיפה "צמאה נפשי לאלקים לא-ל חי מתי אבוא ואראה פני אלקים" (תהילים מ"ב ג') ועי"ש פירש"י לעלות לרגל), שאמנם זו היא תכלית לעצמה.

והרי אמנם כן הוא דמצות העליה אינה אך הכשר והכנה למצות ראית פנים בעזרה אלא שהיא מצוה בפ"ע ותכלית לעצמה. ויעוין לשון הרמב"ם

ויעוין ברמב"ן: "וטעם לשכנו תדרשו שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם, ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב (ישעיה ב ג), כלשון ציון ישאלו דרך הנה פניהם (ירמיה נ ה) ובספרי (ראה ח), תדרשו, דרוש על פי הנביא, יכול תמתין עד שיאמר לך נביא, ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצא ואח"כ יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא בדוד וכו' ועל דרך האמת לשכנו תדרשו, לכבודו תדרשו, ובאת שמה, לראות את פני האדון ה' אלהי ישראל וממנו אמרו חכמים שכינה". וכבר נודע להעיר משמיה דמרנא החזו"א זצוקלה"ה דהא חזינן דלערי מקלט מכוונות היו הדרכים, ומקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי למצא הדרך, וכדכתיב (להלן יט ג) "תכין לך הדרך", ודרשו ז"ל (מכות ט' ב' י' ב') עשה לך הכנה

והנה צהלות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' היו נוכחים גם בבר הבית, כתב שם עורי אכן אמת הוא בר הבית נקרא בית ה', דמיון הכי אינו חייב באחריות צבאית אלא עד הביאוס לבר הבית [כצבאית פ"א מ"ט] שאז כבר הביאוס צבית ה', אלא מכל מקום לפני ה' לא מיקרי אלא עזרה, מדפסול סמיכה ושחיתת חוץ לעזרה [כצבאית ל"ב ע"א], ואם כן קשה מ"ט תקפו צהלות בבר הבית, ע"ש פרק ראוהו צ"ד כ"ז ע"א.

ולפ"ד לפי מאי דקיי"ל [מנחות ל"ח ע"ב] דמנורה נר שני נקרא נר מערב, משום דכתיב [שמות כ"ז כ"א] לפני ה' חמיד, אם יש נר אחד לפניו נקרא השני לפני ה' ש"ב, אי"כ יש לומר ה"נ כיון דבר הבית נקרא בית ה' לענין ציבורים, אי"כ העזרה שלפנים ממנה ויש בר הבית לפניו נקרא לפני ה' לענין סמיכה ושחיתת, ולא נקרא לפני ה' אלא כשיש קדושה לפניו וזו אחריה, ועל כן לענין תקיעת [שופר] שאינו כקרבנות ואפילו ירושלים מיקרי קודש לענין זה שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני וצמקדש היו חוקקים בשבת, גם ירושלים בלשון מקדש, אי"כ לענין חלולות הוה בר הבית לפני ה' ומשום הכי חוקקים שם צהלות, וא"כ הוא הדין נמי מוטלים לולב כל ז' ש"ג.

התקין רי"ז שיחל לולב נטל צמדיה שצטב וכו'. [ע"י ח"י ראש השנה כ"ח ע"ב ד"ה ואני אומר].

זכר למקדש. לכאורה היה ראוי להחמיר בגבולין בכל החומרות שהם מדאורייתא במקדש, דאם לא כן מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד וכו'. אלא י"ל ממה נפשך אי יבנה בית המקדש שוב לא יעלו בגבולין כל ז' רק במקדש, זריחים הם ולא חיישינן לקלקולא, על כן בשאר ימים שהוא רק מדרבנן זכר למקדש יש להקל בדבר.

מנא לן דעבדינן זכר למקדש. לריך חקירה, ממה נפשך אי גם אחר חורבן בית ראשון תקפו הנביאים זכר למקדש, אי"כ

רבן יוחנן בן זכאי לא חידש כלום, ואי לא עבדו זכר למקדש, קשה מ"ט, הא ליון צ"ע דרישה, ועיין כפות חמרים דדייק הרבה על לשון הקרא וממכותיך ארפך. עוד יש לדקדק משמעות הקרא כי נכמרו רחמי הקב"ה על ליון יען דורש אין לה ועל כן יעלה לה ארוכה, וא"כ איך תיקן רי"ז נדרש ליון ושוב לא יכמרו רחמי הקב"ה, אומר אני לשון וממכותיך ארפך כמ"ש צמדרש [ילקוט ירמיה רמז ש"ב ד"ה כל] ממכה עזמה מחקן רעיה, וכן היה צבנין בית שני שממכה עזמה תיקן רעיה ורפואה, כי כורש ודריש שהיינו עבדים להם הם סיינו צבנין בית המקדש, וכתיב [עזרא ט' ט'] כי עבדים אנחנו ובעבודתנו לא עזבו אלקינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס. אמנם אין זה יושע המצדקש לחקן רפואה מהמכה עזמה, אלא שהיה רפואה קודם למכה שהוא גאולה העתידה במהרה בימינו אמן, שמיכה כבר נולד קודם החורבן ובית המקדש כבר עומד צמי ומשוכלל למעלה כפירש"י בשמעתין

חמור כמו דכתיב תחנונו, אלא על כרחק גבורות נתן שאין הוא לריך למוכרו בעלמו, אלא אפילו אחר, ולהחיר ע"י שלוחו פשיטא דשלוחו כמוהו, אלא על כרחק על ידי משא ומתן שזה קונה ממנו ומוכר לאחר, כנלע"ד ליישב טוה"ט, ומכל מקום נעלם ממנו תוס' [דשמעתין] ה"ל שאוסר להדיא, ודקדוקו בקרא ולא כתיב חמורנו אינו כדאי – וצגס י"ל דנתינה לגר שהוא מלוא להחיותו ולהקדימו על כן כתיב תחנונו דמלוא זו יותר מצלוחו, אבל מכירה לעבדים שאינו מלוא כתיב או מכור על ידי שלוחו, אבל לא על ידי הקונה ממנו ש"ה.

[תוס' ד"ה מעות הללו מחוללין וכו', פלוגתא היא בשמעתא לנזעין וכו' ולמאן דאסר קשה מה מועיל כאן, וי"ל דהבא קנסא בעלמא הוא. – צתוס' צ"ק ס"ה ע"ב ד"ה הוא, כתבו לתרן קושיא זו דאפקינהו רבנן מרשות עם הארץ כדי שלא יהא נכשל, ואוקמינהו ברשות זה שיכול לחלל דהפקר צ"ד הפקר. ולא ניחא להו לתרן כדתיירו הכא דמשום קנסא הוא] שנראה דוחק, דכל הכי דקניסין ראוי לקנוס המוכר יותר, דהכי דאיתיה לאיסורא קניסין כמבואר בקידושין י"ב ע"ב, וי"ל למימר יחזרו דמים למקומן, ומדלא אמרינן הכי משמע דלא קנסוהו חכמים, על כן חירנו דהפקר צ"ד הפקר. והנה ע"כ לריך לומר דהמקח קיים, דאי ס"ד דהמקח בטל אם כן אין כאן חליפי פירות שביעית ציד עם הארץ, שהרי המעות לא נחפסו בקדושה שביעית כלל, אלא ע"כ שהמקח קיים ועם הארץ קנה מעותיו מדיון תורה, ומהפקר צ"ד הפקר הקנו המעות שציד המוכר העם הארץ להלוקה כדי שילויאם לחולין ע"י ידי ^{לזכר חכמים} שיאכל כנגדם.

והנה נחלקו גאוני עולם אי יש כה ציד חכמים להקנות למי שאינו קונה מן החורה, דוקא להפקיר יכולים אבל לא להקנות לאידך, ועיין מה שכתבו תוס' [ריש פרקין ל' כ"ב] גבי אוונכרי [ד"ה שינוי] וצתוס' ע"ז ס"ג ע"א גבי מיחסרה משיכה ע"ש, ועיין פיקר דברים אלו בספר אבני מילואים לא"ע סימן כ"ח ע"ש, ואם כן להך מ"ד לא שייך הכא הפקר צ"ד הפקר דמי יקנה להלוקה מעותיו שקנה המוכר, וזה י"ל דעת תוס' [דשמעתין], על כן הוצרכו לדחוק דקנסא הוא. ולפי מה שביארתי במקום אחר ש"י, דלמ"ד יאוש כדי קנה אפי"ג דצאוסור אחי לדידה ולא קנה במשיכתו מ"מ קנה, הכי נמי הפקר צ"ד מקנה החפץ לאידך ושם ביארתי. אי"כ י"ל [צב"ק] דאזלי תוס' לריש לקיש דס"ל יאוש כדי קנה, פשיטא להו דהפקר צ"ד הפקר מהני להקנות לה ממנו של זה, משא"כ [דשמעתין] דאזלי אליבא דהלכה דיאוש לא קנה, והוא הדין דאין החכמים יכולים להקנות לה ממנו של זה, משום הכי חירנו דקנסא הוא ש"א.

דף מ"א ע"א: בראשונה היה לולב נטל במקדש שצטב. כתב צעורי אכן [ראש השנה ל' ע"א], צמרה, מדכתיב [ויקרא כ"ג מ'] לפני ה' אלקיכם.

שיא) ח"י ב"ק ס"ח ע"ב בח"י סוגיא דצנועים, ד"ה שוב הקשו. שיב) עיין מנחות צ"ח ע"א, ורש"י שבת כ"ב ע"ב ד"ה ובה היה מסיים. שיג) חידושי פרק לולב הגזול.

שח) תש"י י"ד סימן ק"ח ד"ה ובתוס'. שט) עיין לעיל ל' ע"ב ד"ה שינוי החור, ובח"י גיטין ל"ו ע"ב ד"ה מגין שהפקר. שי) ע"י בח"י גיטין נ"ה ע"א בח"י סוגיא „דיאוש קונה" ד"ה והנלע"ד בזה לפי.

[ר"ה אי נמי]. והנה אחר חורבן בית ראשון לא עשו דרישה
לליון על כן לא זכו לגאולה שלימה, רק ממכה ענמה חיון
רעיה, והיינו דקאמר קרא ממכותיך ארפאך, ולא רפואה קודם
למכה, מאי טעם משום דליון היא דורש אין לה, ובחורבן
בית שני נתעורר רבן יוחנן בן זכאי על זה לעשות דרישה לליון
וזכר למקדש כדי שמכה לגאולה שלימה רפואה קודם למכה –
ולפי"ז יש המעך להני תרי תקנות ניעול במדינה ז' ויום הקף
כולו אסור, כי על ידי שעשה זכר למקדש מכה לבנין משוכלל
מלמעלה ואפשר שיבנה בלילה או ביום טוב, על כן יום הקף
כולו אסור.

מהרה יבנה המקדש. דקדק לומר מהרה יבנה המקדש, אפשר
רמז למ"ש במסכת תענית י"ז ע"א ורש"י שם ד"ה רבי
אומר אומר אני וכו', דהוה כמה שנים שלא חזרה בירה וכו',
ולשמא יבנה לא חיישינן עכ"ל ע"ש.

אישתקד ולא הוה בית המקדש וכו'. כתבו חס' אפילו קידשה
לעתיד לבוא ולא צטיין מקדש, מכל מקום מצח
צעי. וזו היא שיעתם במסכת מכות י"ע ע"א [ד"ה ואי כזר]
דגרסי קידשה לעתיד לבוא, וכיון דליכא מצח לא מוזדריק
דס, וכיון דלא מיזריק דס לא מתחלל בשר אפילו חזק בהכשר
דאיתקש אכילה בשר לדס, וכיון דלא מתחלל בשר לא מיתחלל
מעשר שני דאיתקש לבשר, והיינו דתן במחנה ה' פ"א דמעשר
שני אס אין מקדש ירקבו, וזכו דעת הרמב"ם [הל' בית
הבחינה פ"ו ה"ד] דלא כהרשב"ד, וכן הנה דברי מג"א סימן
תקס"א סק"ב, וכיון משמיה דנפשיה הגאון מהריע"ז צסוף
ספר לחם שמים, וגם בכפות חמרים לעיל [ל"ד ע"ב ד"ה
ואפשר] במשנה מעשר שני בירושלים ע"ש, והדברים
ברורים ש"ד. אלא דל"ע קלה במכות למח נדחק דנחצר הבית
בין זריקה לאכילה בשר שהוא מליאות רחוק, הוה לי למימר
שנפגם המצח ביני לבני.

דאיבני בשיחור וכו' דאיבני בחמיסר. עיין בספר מעשה
הרוקח להחסיד מה"ו אלעזר בראד ז"ל שהיה אב"ד
צק"ק אמשטרדם במס' פסחים כתב, היות כי ג' מלות נלעוו
ישראל, להקים מנך ואח"כ להכריח זרעו של עמלק, ואח"כ
לזנות בית המקדש, כמבואר במסכת סנהדרין [כ' ע"ב],
ואיתא בחיקונים [תיקון כ"א דף ג"א ע"א] דמחית עמלק
לעתיד לבוא יהיה ביום י"ד ניסן דוקא כי י"ד על כס י"ה,
אס כן ממילא יהיה בנין בית המקדש אחריו או בחמיסר או
בשיחור, ודפח"ת.

דאיבני בליליא אי נמי סמוך לשקיעת החמה, מה שכתב רש"י
דיוורד מלמעלה בנוי ומשוכלל – ז"ע על כל פנים
מלאכה בנין הוא, המביא אהל בנוי ומעמידו על הארץ חייב משום
זונה, ולמעלה שוכחים שבת ויו"ט [שמו"ר ל' ע']. על כן נלע"ד
על פי מה שכתבו חס' שבת ז"ה ע"א ד"ה והרודה וכו', דבונה
מותר משום מחוך ע"ש, וכתבתי שם שש"ו, הא דאמרינן [שבועות

שיד) וע"פ בחי' חולין (מהד"ב) ו' ע"א ד"ה קדושה ראשונה.
שטו) עיין ח' שבת צ"ה ע"א ד"ה והמגבן, ובחי' ביצה
י"ב ע"א ד"ה מיהו בלא"ה, ובחי' כתובות (פיעטרקוב) ס' ע"א ד"ה
ושמעתי מקשים, ובשרית א"ח סימן ק"ג ד"ה ומאו.

ע"ו ע"ב] אין בנין בית המקדש דוחה יו"ט, היינו משום דלא
הותר אלא נעיית אובל, אבל צננין ממש איכא כמה וכמה
מלאכות עיחת העיט וסידור האצנים ומלה בפעוש, עיין שבת
ע"ד ע"ב ופירש"י וחס' גבי חציתא ותנורא ע"ש, וא"כ הכא
שאינו אלא נעיית האובל שכרי הצנן משוכלל למעלה ואינו אלא
משום נעיית האובל, ולמאן דאית ליה מחוך שרי, ולב"ש [בילה
י"ב ע"א] ור' עקיבא [פסחים ה' ע"ב] ולרבה אליבא דבית הלל
[בילה י"ב ע"א] דלית לכו מחוך, וא"כ לשיטת חס' פסחים ה'
ע"ב [ד"ה לא] דלורך מניה לא הוה לורך קלה, לא אמרינן מחוך,
א"כ י"ל כהא פליגי הני לישנא אי איבני בליליא או ביו"ט.

דף מ"א עמוד ב': עד עילומו של יום. פירש"י כל היום
קרוי ענש היום עכ"ל. ראה בזה
אי תחילת היום קרוי ענש היום לא שייך לומר על זמן רב
הוה עד ועד בכלל כמו שכתב הרא"ש פרק אלו עריפות סוף
סימן י"ב גבי בני אגפיים ע"ש, על כן פירש"י כל היום מקרי
עילומו. אבל לריך לעיין ציומא פ"א ע"א על עילומו של יום
ענוש כרת וכו', תראה מתחילת אלת הכוכבים מיקרי עילומו
של יום, ולא אימנע אלא תוספת יוה"כ שאינו מעילומו. –
ומיהו הא לא קשיא נימא ה"י מלאה הכוכבים של ע"ז בניסן
יהיה חדש מותר, י"ל הכא מיומו של קרבנות מיירי דכתיב
הביאכם, ויומו של קדשים מתחיל בעמוד השחר כדאיתא סוף
פרק אחר ואת בנו [חולין פ"ג ע"א], אבל עכ"פ מתחילת
עמוד השחר מקרי עילומו של יום, ועיין אריכות של רמב"ן
פרשת אמור [כ"ג כ"ח] גבי ענש היום דיוה"כ, ואס כן
לא שייך עד [ועד] בכלל על זמן רב הוה, וקשה על ר' יהודה
דכלכתא כותיה. וגם ל"ע כיון דקיי"ל לענין נדרים [ביו"ד
סימן ר"כ ס"א] ושטרות [בחו"מ ס' מ"ג סכ"ז] עד יום
פלוגי לא הוה עד בכלל, וכיון דלא מלינו בחורה מפורש נגד
לשון בני אדם מנה ליה לר' יהודה לחלק בין לשון חורה
ללשון בני אדם. ונלפס"ד דעממא דר' יהודה כיון דכתיב כהאי
קרא גס כן עד הביאכם, ולענין הבאת העומר בודאי הדעת
נוטה דעד בכלל אחר הקרבת הקרבנות והקומן, על כן היה
נראה לר' יהודה דלא שייך לומר דעד ענש היום לא יהיה עד
בכלל ועד הביאכם עד בכלל, כיון דתרווייהו בחד קרא כתיבי,
ואפ"ה פליגי רבנן, וקיי"ל כהא כר' יהודה, אבל בעלמא גס
ר' יהודה מודה.

ועיין ש"ך חו"מ סימן מ"ג ס"ק מ"ה אשר כבר נתעורר עליו
בכפות חמרים, ודבריהם מאוד תמוהים, מה ענין על
כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו' עד היום הזה
לעניינו, התם לא הזכר על איזה יום מדבר אלא לא יאכלו
גיד הנשה עד היום הזה שהקורא עומד בו, והוא לעולמי
עולמים כל הקורא מקרא זה אומר עד היום הזה שהוא עומד
בו, משא"כ כשהזמן מבואר בשטר וכתב עד היום הזה המזכר
בשטר, וכן בקרא עד ענש היום הזה שמבואר שהוא יום
הביאכם שהוא ע"ז ניסן, כוונתו עד תחילת אותו היום ולא
עד בכלל, והא דקיי"ל לענין איסור חדש כר' יהודה, היינו
משום שכתבתי לעיל כיון דכתיב צ' "עד" בקרא, עד ענש,
עד הביאכם, אבל בעלמא עד ולא עד בכלל, ודברי ש"ך
תמוהים.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 28

לשכנו תדרשו וזאת שמה. מיירי משילה [יש"י]. והנה בשילה זלזלו בעליית רגל עד שצא חלקה וסיוצב העיירות והוכיחם, כמו שדרשו [בשוח"ט] ע"פ [שמואל א', ח'] ואלה האיש ההוא מעירו, והנה רשע דקרא ויהי איש אחד מן הרמתיים, ופי' חז"ל שלא על שם ההרים הרמים שזופות זו את זו נקראת המשפחה, אלא ע"ש משפחה רמה מאתים לופים, עיין פ"ק דמגילה [י"ד ע"א]. ויראה כי הדור ההוא לא היו רשעים ח"ו שלא עלו לרגל צמרד, אלא טענו בהיז [שמות ל"ד כ"ד] ולא יחמוד איש את ארצו בעלותו, והיינו ירושלם שהיא גבוהה, אבל שילה שאינה גבוהה כפי שם לא הוצתהו בולא יחמוד איש, וא"כ איך נעוצב עירנו ונלך לנו, ודרכי דרכי נועם, אך חלקה דרש להם בעלותך חינונו עליית הר רם וגשא, אלא עבודת ה' היא עליי והסיפך היא ירודה, וראי משם משפחתו רמתיים על רוממות אל אשר בגרונם, ועיי' טענה זו החזרת מעשותם ועלו בית ה',

לשכנו תדרשו וזאת שמה. פי' ע"ד הצא לעבור מסייעין
זאתו [שבת ק"ד ע"א], אם רק תדרוש לצוא
נשכני הרי' צטוה שצוה שמה, כי ישלה מקדש עזר,
עמ"ש צמק"א טו) על פסוק אנשי דמים ומרמה לא יחלו
ימיהם ואני אצטח בך [תהלים נ"ה כ"ד].

*לשכנו תדרשו וזאת שמה וגו'. מלוב היא על כל הדורות לדרוש אלל הנציאים על מקום בית המקדש עיין ברמב"ן, וגא דרשו עד שדוד המלך ע"ה דרש ואמר אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה [שמואל ב', ז' ב'], ודרש מנצח, ואמר לו הש"י לא תצנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת [דהיי"א כ"ב ח'], וכתב ברמב"ן [צמדבר ע"ז כ"א] דהיינו ע"י שלא דרשו ישראל רק הוא לכך אמר לו הש"י [לא תצנה בית לשמי], אבל אם ישראל זכו ע"י דרישתם לא ה' נמנע מכה דוד. ויש לפרש בזה מה דאיתא צמ"ש שקלים [פ"ב ה"ה] דדוד אמר תיתי לי ששמחתי באומרים לי בית ה' נלך, אע"ג שאמרו לעצורי לי דמתי ימות ויצנה צמ"מ, וקשה מאי שמה איכא. ולהכ"ל יש לומר דה' שמחתו דע"י שהם ידרשו אפשר שיעלה על ידו לבנות צמ"מ כלעיל.

ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך. פי' כי בעלי התאוה לא יחצו ימיהם בטבע כי התאוה גורמת לו מחלת לב, אך גם הצדיק בעל תאוה, תמיד מתאוה למדריגה שאחר זה, ע"כ אמר, ואני אבטח בך, שאני בטוח שתמלא משאלותי. (שער יוסף).

כ"ב ל"י], וה"י בצדק רשעים ולא נהקדש שם שמים ע"י מיתתם, רנה והספד כי מעשה ידיו טענו בים וק"ל.

אבד תאדון את כל המקומות וגו' על ההרים הרמים וגו'. [עיין תו"מ צראשית ס"ח ב' ד"ה וירא].

לא תעשין כן לה' אלקיכם כי אם אל המקום אשר יבחר ה'. פי' צמה שאתם מאבדים הע"י מן המקומות ההמה אין אתם עושים צוה טובה להש"י כאילו ח"ו נקנה בע"י כגבור צבצור טו) חלילה, אלא נא תעשין כן לעצמכם, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' נשכן שמו שם, לזה נרץ שיהי כל חזירה של כל המדינה משובך, דא"כ לא יבנה שכינתו ח"ו המן.

לא תעשין כן לה' אלקיכם כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו וזאת שמה. ופי' רמב"ן עפ"י ספרי הקב"ה לא גלה להם מקום המקדש עד צימי דוד, והיינו נשכני תדרשו דרוב עפ"י נציה וזאת שמה. הנה לפ"י לכשיבנה בית המקדש ע"כ [ילערכו] לנתון ולהרום המשכן שהי' עומד שם המצבה והארון כדי לבנות צמ"מ צמקומו, ואילו נא העלו וגא נהרצ שילה ע"י פלשתים ה' ישראג בעלמם לריבוס ננתון ילצנות צמ"מ נכשיתגנה להם המקום, והיינו את מוצתותם תתואן לא תעשין כן לה' אלקיכם, פירש"י אזכרה לנתון אבן ממצבה וצמ"מ, ואמר כי אם אל המקום וגו' לשכנו תדרשו אז הותר לנתון ותעשין כן לה' אלקיכם לנתון משכן זה כדי לבנות צמ"מ עולמים.

וכלפי שכתב מורי בהפלאה לשכנו תדרשו קאי הסנהדרין היושבים אלל המצבה וידרשו תורה משם, אומר הני שרומז ג"כ אל כל מקום הרצלת תורה, שאמרו חז"ל [ויק"ר ז' ג'] בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי וכי יש קרבן צבצל אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקים בתורה כאלו הקריבו כל הקרבנות, והשתא קאמר לא תעשין כן לה' אלקיכם להקריב בכל מקום כי אם אל המקום וגו', היינו צמ"ד של חכמים אותם תעשו בכל מקום, והבאתם שמה עולותיכם שהרי הוא כאלו הוא הקריב עולה, ומשו"ה קאמר והבאתם שמה ולא אמר שמה תצאו כדלקמן [י"א], דהכא קאמר ממילא יהי כאלו הבאתם שמה עולותיכם.

טו) כמאמר ז"ל בע"י ב"ה ע"א: "כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור".

טז) בדרשות ח"ג ל"ח ב', בענין הליכה ממדריגה למדריגה ולא לעלות בפסיעה אחת, כתב: "ע"ד שפירשתי: אנשי דמים

ויש שהעירו מנוסח התפילה במוסף ר"ח: "ולירושלים - בית מקדשך בשמחת עולם". ונראה דלכל ירושלים יש דין ביהמ"ק, אכן יש שם גירסא: "ולירושלים עיר מקדשך" וי"ל.

★★

במשנה: משחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז וכו'.

בקיץ שנת תרצ"ט שהה הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד, אחיו של אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל, בעיירת המרפא שצ'אוניץ ונפגש שמה עם הגאון מבריסק רבי וולויל'ה סולובייצ'יק זצ"ל. יום אחד יצא^ה שניהם לטייל ועסקו יחדיו בדברי תורה. הזכיר הגרי"ז את דברי המשנה (סוכה מ"א ע"א) "משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש, ושיהא יום הנף כולו אסור", ואת דברי בעלי התוספות על אתר שריב"ז התקין הרבה תקנות "אלא הנך תרתי תיקן יחד להכי תנא הכא יום הנף אגב גררא", בצרוף קושייתם שהקשו מיד אח"כ, למה במנחות (דף ס"ח) לא תני הך דלולב אגב הוא דיום הנף? ונשארו התוס' בתימה.

פתח רבי משה בצלאל ואמר: אחי אדמו"ר שליט"א אמר, דמאחר שתיקן ריב"ז תקנת הלולב זכר למקדש היו העולם עצבים, דכיון שהוצרך לתקן זכר למקדש מוכן מאליו שהגלות תימשך ותארך הרבה, לכן הוסיף מיד ותיקן שיהא יום הנף כולו אסור "משום מהרה יבנה בית המקדש" (כדברי הגמרא סוכה שם) וממילא יתחזקו ברוחם ולא יתיאשו. וזוה מתורצת קושיית בעלי התוספות כי דוקא אחרי תקנת לולב שהיו עצבים הוצרך לסמוך תקנת "יום הנף" לחזק לבבם, אבל במס' מנחות אצל התקנה ד"יום הנף" שהיא מטעם "מהרה יבנה בית המקדש" אין צורך להסמיק לה תקנת לולב. וזוהי הגאון מבריסק זצ"ל באותו מעמד מפליא מאד את תירוצו של רבינו זצ"ל.

(ספר ראש גולת אריאל ח"א)

★★

בגמ': כי אע"ה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה' וכו'.

הגאון האדר"ת ז"ל בהקדמתו לקונטרס זכר למקדש שחיבר, מביא מהחתם סופר הכותב, דהרמז כאן הוא במש"כ

הקנין, אבל כאן לא התחיל מעשה קנין כלל, וע"כ שפיר כתב הרמב"ם שבמוכר מעשר בהמה לא הוי קנין כלל ועל כן אינו לוקה.

ולפי"ז שפיר כתב הרמב"ם דינו רק במוכר ולא במחולל, כי רק במוכר הוי דין זה כיון דהוי בתורת קנין כסף, ובמעשר בהמה לא חל הקנין כלל וכנ"ל.

ומה שכתבו התוס' בתמורה (ו סוף ע"א) אמאי לא אמרו בגמרא נפקא מינא בין אביי לרבא בפודה בכור ומעשר, זה רק בפודה דהוי חילול וכמו שכתב רש"י כאן בסוגייתנו (ד"ה קודש) דכ' ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו הרי חילול עיי"ש, ובחילול אין צריך שימכור לו אחר^ה ואוצר החכמה שפיר בפדיון לרבא ילקה דעבר אמימרא דרחמנא.

ומה שלא כתב הרמב"ם דפודה לוקה, זה משום דהיות ולא מהני הוי דיבור בעלמא ונחשב לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו, והתוס' שהקשו, י"ל דהקשו למאן דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו עיי"ש.

דף מ"א ע"א

במשנה: בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד.

כתב הרמב"ם בפיהמ"ש דמדינה היינו כל העיירות שבא"י חוץ מירושלים. וכן פירש הרמב"ם ברפ"ד דר"ה לענין תקיעת שופר במקדש בשבת. והנה הרע"ב ברפ"ד דר"ה הביא גם פירוש הר"מ ואילו הכא בסוכה לא הביא את דברי הר"מ וכתב דגם ירושלים בכלל מדינה הוא, ובאמת דגם בפיהמ"ש לקמן רפ"ד משמע דרק בבית המקדש נוהג מה"ת לולב כל ז', וכן מבואר ברמב"ם הל' לולב (פ"ז הי"ג) ובספר המצות (עשין קס"ט) ע"ש.

וכתב הדברי יציב (או"ח סי' רע"ג) בישוב סתירת הר"מ דודאי דעת הר"מ דאין קיום דאורייתא בלולב כל ז' רק במקדש, אלא דס"ל להר"מ דכל יושבי ירושלים חייבין ללכת למקדש לקיים מצוה זו, אבל משאר מקומות אינו חייב לבא למקדש לקיים מצוה זו וכמ"ש כעין זה השפת אמת ע"ש.

★★